

● — pointa

Pašerák srílanských snů

Jan Pavelka

Pašerák srílanských snů

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.pointa.cz
www.albatrosmedia.cz

Jan Pavelka

Pašerák srílanských snů – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

PAŠERÁK SRÍLANSKÝCH SNŮ

JAN PAVELKA

ISBN TIŠTĚNÉ VERZE 978-80-7650-411-0

ISBN E-KNIHY 978-80-7650-613-8

(1. ZVEŘEJNĚNÍ, 2021) (EPUB)

ISBN E-KNIHY 978-80-7650-614-5

(1. ZVEŘEJNĚNÍ, 2021) (MOBI)

ISBN E-KNIHY 978-80-7650-612-1

(1. ZVEŘEJNĚNÍ, 2021) (EPDF)

COPYRIGHT © 2021 JAN PAVELKA

PODĚKOVÁNÍ

Emiliánu Grenzbergovi a Petru Třešňákovi za to, že ve mně kdysi zažehli touhu psát.

Igorovi a Šimonovi za šanci být u toho.

Michalovi za nezištnou pomoc s úplně prvním rukopisem a neutuchající podporu.

Pavlu Honsovi z Orientálního ústavu Akademie věd ČR za ochotu a pomoc s transliterací tamilských a sinhálských názvů a jmen.

Dominiku Melicharovi za vynikající práci s finální redakcí.

VĚNOVÁNO MÁMĚ.

ÚVOD

O Vánocích 2004 udeřila na pobřeží Srí Lanky smrtící vlna tsunami a zničila vše, co jí stálo v cestě. Během pár hodin přišlo o život více než třicet tisíc lidí. Hrůzná zpráva obletěla ve zpravodajských relacích planetu rychlostí blesku a netrvalo dlouho a ve všech koutech západního světa se začala plnit sbírková konta na pomoc zdevastovanému ostrovu miliony dolarů. Pohnuté osudy obyvatel pobřežních oblastí nechaly lhostejného jen málokoho.

Stejně místo o necelé dva roky později. Domy rozbořené při tsunami pořád ještě čekají na opravu a do oblastí se řítí další pohroma. Po dvou letech klidu zbraní začíná další fáze krvavé občanské války, která na Cejlonu zuří s větší či menší intenzitou skoro čtvrtstoletí. Po vypovězení křehkého příměří svede v džunglích na východě a severu ostrova dvacetitisícová povstalecká guerilla, všeobecně známá jako Tamilští tygři, nelítostný souboj s mnohem početnější a lépe vyzbrojenou srílanskou armádou. Krátce předtím se k moci prodrál rodinný klan bratří Rádžapaksů, jenž si vytkl jediný cíl – vyčistit ostrov od tamilských separatistů za každou cenu a jednou provždy. Káci se les a létají třísky.

Jejich vojenské tažení trvá tři roky a zemře při něm nejméně čtyřicet tisíc lidí. Z velké části jde o nevinné civilisty, kteří jsou stříleni do zad ustupujícími Tygry a masakrováni kanóny, kulomety a minami vládních vojsk. Tragédie se odehraje beze svědků a krveprolití mělo navždy zůstat uzamčeno pouze v paměti těch, kteří se na něm podíleli. Anebo na kterých bylo pácháno, pokud měli to štěstí, že přežili.

KNIHA PRVNÍ

NIC NEVÍŠ, NIC NEZNÁŠ

TRINKO

„Dámy a pánové, vítejte na mezinárodním letišti v Negombu. Teplota vzduchu je 36 stupňů Celsia, slunečno,“ ozve se kapitán, jen co s letadlem s pořádným žuchnutím praští o přistávací dráhu. Při vystupování si na schůdkách připadám, jako kdyby mě někdo plácnul mokrým hadrem přes obličej. Dokonalá prádelna, z české zimy do rovníkových pařáků. Bude to chtít pár dnů na aklimatizaci, protože teď se mi potí hlava, nohy i záda a čůrek slané tekutiny stéká až dolů do trenek.

„Ty teda vypadáš, brácho!“ ozve se přes celou přiletovou halu povědomý hlas. Můj starý kamarád Marcel se nikdy s ničím moc nepáral. Jeho rozchechtaný, zvonivý hlas se nese halou tak hlasitě, až se lidé kolem otáčejí. Marcel je sympaťák s orlím nosem a charismatem hollywoodských hvězd. Tady na Srí Lance šéfuje misi české humanitární organizace, která pomáhá místním vzpamatovat se z tragédie tsunami, jež nepěkně pocuchala zdejší pobřeží před třemi lety. Vím to dobře, protože jen několik dnů potom jsem na ostrov přijel tu zkázu zdokumentovat. A taky pomoci vedení naší organizace rozhodnout, kde otevřeme kancelář a začneme pomáhat přeživším. To bylo zkraje roku 2005. Pak jsem si odskočil na rok a půl do Afghánistánu a teď jsem zpátky, abych Marcela vystřídal. Vlezlé kábulské zimy a prašné hory Hindúkuše vyměním za palmy, pláže a permanentní opruzeniny zpocených půlek.

„Ty lety s dvojím přestupem mě zničej,“ zaúpím, když si stiskneme ruku na pozdrav.

„Neboj, v Trinku si odfrkneš.“

Je únor 2008, a aby neštěstí nebylo málo, před dvěma lety začala na tomhle nádherném ostrově, kterému dali Britové kdysi jméno Cejlon, další fáze hrůzyplné občanské války. Tu mezi sebou vedou vláda Srí Lanky a separatisté, již si říkají Tamilští tygři. V pořadí je to už fáze čtvrtá a bezpochyby nejkrvavější. Armáda se rozhodla s organizací Tygři osvobození tamilského Ílámu, jak zní celý název Tamilských tygrů, nadobro zatočit a vybít je do posledního kusu.

Ale v Negombu nic nenasměňuje tomu, že je ostrov už zase ve válce. Spíš si tu člověk připadá jako na dovolené v tropech. Vyjdeme z letištní haly a na parkovišti nasedneme do bílého teréňáku značky Suzuki. Marcel sedne za volant a trvá skoro hodinu, než se vymotáme z Negomba, které je vlastně předměstím hlavního města Kolomba a připomíná lidské mravenišť. Provoz je solidní řezba. Každou chvilku jen těsně nesrazíme cyklistu, nenapálíme to do tuk-tuku anebo to do nás nenakouří rachotící červený autobus. Šoféři těchto plechových monster značky Ashok Layland přidávají do nafty benzín, aby jim to pořádně frčelo. A bělmo očí mají červené z toho, jak od rána do večera žvýkají betel. Betelové sousto, to je tady taková společensky přijatelná forma narkomanie. Levná a celkem bezpečná. Tedy pokud se zrovna nezfetuje řidič autobusu. Tomu je pak lepší se klidit z cesty. Na srílanských silnicích se dá taky běžně zažít srážka s krávou, protože tenhle dobytek si chodí, kde se mu zamane. Má to co dělat s hinduistickým náboženstvím, krávu tu nemá nikdo právo odnikud vyhazovat. Za soumraku zase není v odlehlejších částech ostrova problém potkat na silnici stádo slonů. Auto takové setkání většinou nevyhrává.

Marcel řídí strašlivě. Jen těsně se při předjíždění vyhneme nákladáku v protisměru. Mám co dělat, abych si neucvrknul do spodního prádla, ale on – s jednou rukou ledabyle položenou na volantu a druhou šmátrající na zadním sedadle po cigaretách – se jen usklíbne.

„Srílánčani jsou příšerný řidiči.“

Další protijedoucí auto nás mine tak těsně, že si navzájem skoro škrtneme zpětnými zrcátky. Jestli se mi chtělo před půlhodinou spát, tak teď už jsem úplně vzhůru. Stará pravda říká, že syndrom vyhoření humanitárního pracovníka se vždycky pozná podle toho, že řídí jako prase. A to můj kolega předvádí dokonale, nejvyšší čas, aby jel domů. Moje otázka, na kdy má letenku do Prahy, ho ale pobaví.

„Kdepak do Čech, kámo, já se tu za měsíc žením! Myslel jsem, že mi půjdeš za svědka.“

Vykulím oči: „Jasně, že půjdu...“

Než stihnu dopovědět, že zatáčky se proti nám v nejhorší možný moment vyřítí pekelnou rychlostí červeňák. Srážka musí být nevyhnutelná, instinktivně si dám ruce před obličej a zavřu oči. Nevidím tak, jak Marcel šhubne volantem tam a zpátky a jako zázrakem se troubícímu monstru vyhne. Asi se dám na modlení.

Mým domovem se na dalších čtyřiaadvacet měsíců má stát Trincomalee, kterému všichni říkají prostě Trinko. Omšelé statisčové město na severovýchodě Cejlonu. Pár kilometrů na sever odtud sice zuří válka, ale já tu budu možná ve větším bezpečí, než kdybych zůstal v Praze.

Začalo to nevinným pozváním na panáka. Zrovna jsem se vrátil z Kábulu a kamarádi mě vytáhli do města. Po roce a půl stráveném ve víceméně mužském kolektivu, kdy ani na ulicích ženskou pořádně nevidíš, jsem potřeboval trochu toho rozptýlení. Do podniku Infinity na pražských Vinohradech chodilo tenkrát hodně lidí. Jmenovala se Nikola a vážně jí to slušelo. Kudrnaté blond vlasy, nádherná postava a upnuté červené šatičky s hlubokým výstřihem. Než jsem se ji odvážil oslovit, poděkoval jsem v duchu prozřetelnosti, že jsem se nechal dopoledne ostříhat a oholit. Se zarostlým mudžáhidem

by se tahle kráska dala do řeči jen sotva. Teď jsem tu stál vymydlený a vyfešákovaný a sršel vtipem jako málokdy.

Dala si vodku s džusem a pak ještě několikrát. Krásně se smála a byla s ní legrace. Trochu jsme tančili, a když se nám začaly podlamovat nohy, odvedla si mě domů, do obrovské vily s parádním výhledem na Hradčany a zabijáckým vlčákem na zahradě. Když jsem se od ní nad ránem po anglicku pakoval, vrčel na mě a vypadalo to, že i kousne. Nakonec ale zalezl zpátky do boudy. Padal déšť se sněhem, a to by ani psa nevyhnal. Možná byl na podobné scény zvyklý. Anebo měl prostě jen normální chlapecké pochopení.

Mezi pamětihodnosti Trinka patří stará vojenská pevnost Fort Frederick, kterou kdysi postavili Holanďané. Dále je tu strategicky důležitý vojenský přístav a výrazná tamilská většina. Ulice jsou nefalšované indické Tamil Nádu, tedy alespoň já si ho takhle představuju. V ulicích bloumají stračeny a žerou igelitáky, smrdí tu nejrůznější kadidla a z barevných chrámů skučí muzika, jako když někdo písňalou krotí kobry. Mají tu tři špitály a na plážích pár otevřených hotelů. Ty si udržují solidní standard i přesto, že turistů sem poslední roky přijíždí pramálo. Ve městě stojí asi desítka hinduistických chrámů neboli kóvilů, několik mešit i křesťanských kostelů a pár buddhistických svatyní. Jednomu z toho jde hlava kolem, ale na náboženskou diskriminaci si tady nikdo stěžovat vážně nemůže. Pro nás bezvěrce tu postavili aspoň supermarket značky Food City, který lze směle považovat za hlavní výdobytek západní civilizace uprostřed téhle orientální divočiny.

Trincomalee je taky správní centrum stejnojmenného okresu Východní provincie a sídlí tu pobočky snad každé významnější mezinárodní humanitární organizace a agentur OSN. Ty se tu vyrojily poté, co východní pobřeží ostrova zasáhlo na konci roku 2004 tsunami. Když o dva roky později znovu na-

plno propukly boje mezi armádou a Tamilskými tygry, kterým tu nikdo neřekne jinak než LTTE podle prvních písmen jejich oficiálního názvu v angličtině, mnoho z nevládek se přeorientovalo i na pomoc válečným uprchlíkům.

Tady na Východě se už zhruba rok nestřílí a fronta je teď asi 60 kilometrů severně od Trinku. Existenci války v téhle ospalé dřevě připomínají hlavně bojová letadla startující z nedaleké základny China Bay a občasné cvičné štěkot kulometů z vojenských základů. Vstup do města a z města směrem do vnitrozemí je možný jen přes tři vojenská stanoviště, kde vám prohrabou tašky a zkontrolují auto, jestli nevezete něco ilegálního. Strach z infiltrace teroristů z LTTE do vládou ovládaných oblastí je veliký. V okrese Trincomalee – ačkoliv jsme oficiálně pod kontrolou vlády, se asi pořád spousta Tygrů pohybuje. Jak mi vysvětlí Marcel, i ve městě jsou části, kam by člověk po setmění radši chodit neměl.

Trinko – prašné, divoké a tak trochu nebezpečné. Prostě nádherně neopakovatelné, stejně jako lidé, co tu žijí. Tamilové v sarongách, tedy pánských sukních až ke kotníkům, si vykračují po ulicích v košilích nebo jen tak, s odhaleným hrudníkem. Nevyhlížejí zrovna přátelsky a bělocha veskrze ignorují. V jejich zamračených tvářích se zračí hrdost a stoický klid. Od Sinhálců, kterých je na Srí Lance většina, se liší jazykem i náboženstvím. Na východě a severu země jsou Tamilové ve většině a Sinhálci tu žijí míň než dvacet procent. Původně tu nebyli skoro žádní, ale poslední roky je sem vláda přesídluje, aby narušila tamilskou hegemonii. Sinhálci obsazují vysoké posty ve státní správě a pochopitelně jsou páteří armády a policie, která dohlíží na všechno a na všechny. Všudypřítomný dohled, i to je jedna z tváří nekonečné občanské války.

Pro pochopení příběhu Srí Lanky – verze 2008 je třeba alespoň krátký exkurz do její nedávné historie. Příznávám se, že v lednu 2005, kdy jsem na ostrově přistál poprvé, jsem o válce a napětí mezi

Sinhálci a Tamily sám nevěděl takřka nic. Tehdy, krátce po tsunami, jsme v Praze vyhlásili sbírku SOS Srí Lanka na pomoc zasaženým oblastem a během několika dnů mezi Vánocemi a Novým rokem se na ní sešlo neuvěřitelné množství peněz. A já dostal úkol: „Pojedeš tam a spolu s kolegy budete zjišťovat, kam po tsunami na východním pobřeží zatím nedorazila pomoc. A taky budeš psát a fotit, aby lidé v Čechách věděli, kde a jak pomáhají peníze, co poslali.“

Byl jsem totální zelenáč. Svět humanitární pomoci jsem znal jen z vyprávění kolegů příjíždějících z misí na dovolené, kteří se sem tam objevili v naší pražské centrále, kde jsem tenkrát pracoval v mediálním oddělení. Než jsem si stačil nadělat do kalhot, sbalil jsem bágl a vyrazil. V Trinku jsem se připojil k ostříleným matadorům, kteří tam už pár dnů byli, a nestačil se divit. V rozbořeném hotelu na pláži, kde jsme ze začátku bydleli, to smrdělo plísní po slané vodě, která při tsunami šplouchla až do třetího patra. A z ryb k večeři kuchaři sem tam při kuchání tahali ohloda-
dané části lidských končetin.

Po pár dnech v Trincomalee jsem vyrazil na jih. Pobřežní silnice moc neexistovala, vzala ji voda. Už tenkrát mi začínalo docházet, jak moc se na Východě podepsala válka, ač jsem o ní dohromady nic nevěděl. Vojenské check-pointy Tygrů a armády byly na cestách každých pár kilometrů. I přesto, že v době, kdy tsunami udeřilo, platilo zrovna křehké příměří, a obě bojující strany si dokonce pomáhaly. Mnozí naivkové – včetně těch na našem pražském ústředí – uvěřili iluzi, že by tragédie mohla přispět k úplnému usmíření. Snad proto, že se právě nestřílelo, nepřipadalo nám dvacet let konfliktu tak děsivých. Na rozdíl od hromad sutin, které za sebou nechal naštvaný oceán. I tři týdny po tsunami jsem na vlastní oči viděl, jak z nich tahají nafouklé mrtvoly chlapů, ženských i dětí.

Ted' byl rok 2008 a já koukal na stejné vlny Indického oceánu. Zdály se krotké a milosrdné. To se ovšem nedalo říct o bojujících stranách. Naivní představy byly ty tam a vraždění pod rouškou spravedlnosti, kterou si každý vykládal po svém, jelo na plné obrátky.

Klakson džípu dvakrát zatroubí a nově natřená plechová vrata se znakem naší humanitární organizace se začnou se skřípáním otevírat. Za branou se objeví usmívající se postava postaršího chlapíka v brýlích.

„Přišel tě přivítat sám mistr Šanmugan. Toho si važ, to se nestává každý den,“ mrkne na mě Marcel a zazubí se.

„Co je to za magora?“

Vysoká, komicky vyhlížející postava v brýlích a s deskami v ruce přehnanými gesty diriguje Marcela při parkování a soustředěně se u toho kouše do jazyka.

„Vítejte, pane, já jsem Šanmugan a nemějte obavy, já za všechno ručím, všechno je tu v nejlepším pořádku,“ vybafne na mě, hned jak otevru dveře.

Má dikci Františka Filipovského a neustále se ošívá a uchichtává. Na malý dvorek plný aut se začnou trousit další a další lidé – moji noví kolegové a kolegyně. Chlapíci oblečení v košilích nebo tričkách často s vyšíтым emblémem naší organizace na hrudi, ženské nastrojené v nádherných pestrobarevných sáří, tedy úboru, co vypadá jako kostým z orientálních pohádek. Jeden přes druhého se začnou představovat. Angličtina s nezaměnitelným tamilským přízvukem drnčí na všechny strany. Za minutu si potřesu rukou snad se čtyřiceti lidmi. Jménem si nezapamatuju skoro nikoho.

Zprávy z tisku, únor 2008:

Při sebevražedném atentátu v okrese Jaffna byli zabiti 4 lidé a 17 bylo zraněno. Útočník přijel na kole na shromáždění civilistů a odpálil výbušninu, kterou měl připevněnou na těle.

Indická pobřežní stráž zintenzivnila kontrolu tamilských běženců prchajících z válečných oblastí na severu Srí Lanky s cílem zabránit infiltraci LTTE.

Srílanská armáda zahájila novou ofenzivu na severní frontě. Při útoku na opevnění Tygrů v okolí města Muhamalai bylo zabito 10 povstalců.

Náboženská pouť skončila krveprolitím poté, co Tygři vyhodili v Dambulle do vzduchu autobus plný poutníků cestujících na buddhistickou slavnost. Zemřelo 15 lidí, 60 dalších je těžce zraněných. Prezident Mahinda Rádžapaksa čin odsoudil a slíbil skoncovat s terorem LTTE.

Mladá žena, příslušnice Černých tygrů, na sobě odpálila v Kolombu vestu napěchovanou výbušninami a zabila 12 osob. Cílem útoku měli být zřejmě členové ozbrojených složek, kteří se na nedaleké promenádě připravovali k oslavě 60. výročí nezávislosti ostrova.

Minimálně 15 teroristů z LTTE bylo zabito a další zraněni při operaci v oblasti Vavuniye a Mannaru. Pět dalších bylo zlikvidováno při operacích proti bunkrům nedaleko Jaffny. Během náletu srílanského letectva byla zničena operační a administrativní centra LTTE nedaleko Keewelikulam.

V Paříži se uskutečnil koncert proti LTTE. Zorganizovali jej tamilští emigranti žijící v Evropě. Akce se zúčastnily stovky Tamilů a Sinhálců a také mnoho Francouzů.

Organizace Human Rights Watch žádá, aby Bezpečnostní rada OSN odsoudila využívání dětských vojáků, kterého se dopouští Tamilští tygři.

Ač leží Trinko vlastně v samém centru území, které obývají dominantně Tamilové, nikdy nebylo pod kontrolou separatistů. Vláda v Kolombu si byla vždycky vědoma strategické důležitosti místa, kde se nachází zálivem dokonale chráněný vojenský přístav a letiště. Proto tady vždycky byla silná vojenská posádka, která město proti pokusům Tygrů o jeho převzetí ubránila. Po propuknutí poslední fáze války v roce 2006 byly ze zdejší vojenské základny masivně ostřelovány pozice LTTE na nedalekém poloostrově Muttúr. To bylo nejbliž, co se Tygři kdy k Trinku přiblížili. Spousta dělostřeleckých granátů při té kanonádě ovšem dopadala i na vesnice v širokém okolí a nadešla spousta paseky. Když boje ustaly, musel tenhle binec

někdo uklidit a pomoci lidem vrátit se zpátky do normálního života. Ideální práce pro nás.

„Čau, já tady opravuju baráky,“ stiskne mi se širokým úsměvem ruku Josef, vlasaté chlapisko s plnovousem. V roztrhaném slamáku, ošuntělých džínách a vytahaném tričku vypadá spíš jako somrák z Karlova mostu než jako stavební inženýr. Má na starosti opravy domů, škol a školek, takže na nedostatek práce si stěžovat nemůže. Kromě něj tu máme z Čechů ještě finanční manažerku Kláru, vysokou blondýnu s přísným pohledem, vedoucího programů Zdeňka a Pavla, který vede projekt zaměřený na zlepšování fungování místních úřadů. Což je práce opravdu sisyfovská. Chvilku po mém příjezdu nám Pavla ale ukradne německá agentura pro rozvoj GTZ, která tenhle projekt platí, protože usoudí, že bude lepší, když bude stejnou práci dělat rovnou pro ně. Pro něj je to pochopitelně výhra v loterii, brát za stejnou práci plat v eurech a navíc podstatně vyšší než u nás, to by se líbilo každému.

A pak je tu ještě pořád Marcel, který mi už ale vyklízí velitelský pokoj v domku, kde všichni bydlíme. Je to taková stará barabizna s nádhernou zahradou, terasou a výhledem na moře. Kvůli fialově kvetoucí bougenvíli u vrat se jí říká Bougenvilla. Kromě nás lidí tu žijí ještě Harisa s Bublinou – dvě feny rasy asijská pouliční a věčně hladový a nerudný kocour Kost'a.

Vedle výše uvedených zaměstnáváme asi stovku místních lidí. Hlavní kancelář máme v Trinku, terénní kanclíky v Muttúru a v Batticaloa, což je město ležící asi 4 hodiny cesty po pobřeží na jih. A malou rezidenci s kanceláří si držíme i v hlavním městě Kolombu. Tam budu úřadovat při pravidelných cestách do hlavního města společně s panem Jayasinghamem, naší kolombskou spojkou. Ten má na každém oku devět dioptrií a není schopen pořádně se vymáčkout. Ale jinak je fajn, jako většina z našich místňáků.

První setkání s Nikolou bylo nenadálé, spontánní a divoké. Tedy přesně takové, aby zůstalo i posledním. Rozhodně jsem neměl zájem navazovat dlouhodobý vztah. Vztahy svazují a stejně vždycky skončí špatně. Vztahy nejsou pro mě. Moje smůla je ale v tom, že hrozně nerad a hrozně špatně lžu. A tak radši mluvím pravdu. Kdybych jí nakecal, že jsem majitel pivovaru nebo našeptávač předsedy vlády, asi bychom v posteli skončili stejně. Anebo třeba ne. Možná opravdu zabrala na jednu z mých historek o zimním Kábulu a letním Mazáre Šarífu. To už je fakt jedno. Každopádně i přesto, že jsem se držel osvědčené zásady nikdy nedávat v podobných situacích holce telefonní číslo, o pár dnů později mi od ní přišla smska. Ukázalo se, že je nejenom hezká, ale i pěkně mazaná. Projela na internetu články o humanitárních organizacích v Afghánistánu a u jednoho se mnou byl krátký rozhovor s fotkou. A pak se smyšlenou historkou, že je novinářka a ráda by mě pozvala do rádia na rozhovor, vytáhla z naší personalistky Sandry moje číslo.

Po krátkém zaváhání jsem odepsal a v příštích dvou dnech moje Nokie prakticky nepřestala pípat.

Druhá schůzka by mohla být uvolněná. Vždyť už jsme se viděli i tak, jak nás Adam stvořil. Jenže není. Dusí ji skutečnosti, že jsem od ní tajně zdrhnul a ona mě vypátrala jako rada Vacátko. I přes usmířenou skrze dvě stě textových zpráv, jsme si oba vyhradili právo být maličko dotčeni. Napětí rozpustí až druhá láhev vynikajícího Pinot Noir. Pak už se nestačím divit, jak moc si rozumíme, a to dokonce i druhý den u snídani.

Konečně se mi podaří prodrat davem lidí do mé nové kanceláře. V nízké cihlové budově je příjemný chládek, vezmeme-li v úvahu, že venku je pořád dobrých pětatřicet stupňů a vlhkost vzduchu se blíží absolutnu. Můj kanclík má pět na pět metrů a uprostřed dva pracovní stoly. Na jednom z nich vrčí Zdeňkův

laptop, druhé místo je moje. Se Zdeňkem se taky známe z Prahy. Ač je mu jen dvaatřicet, je jedním z nejdéle sloužících veteránů organizace. Má za sebou šest misí a hromadu zkušeností. Vysoký, usměvavý kluk, se kterým je sranda. Jsem rád, že tu je, pomůže mi se rozkoukat.

„Dobry den, pane, můžu dál?“ strčí po rychlém zaklepání do dveří vysmátou tvář s naježenými havraními vlasy chlapík tak zhruba v mých letech.

„Jsem Naušád, vedoucí oddělení pro zdroje obživy, pane.“

Se zaujetím si ho prohlédnu. Něco mi na něm neštím, ale nedokážu to pojmenovat. Snad je to ta rozpustilost a šibalství, co z něj vyzařují. Vypadá spíš jako vyčuraný sňatkový podvodník než vedoucí nejdůležitějšího oddělení, co tu máme. Potřese si rukama.

„Neříkej mi pane. Danny bude stačit.“

„Jistě, pane.“

Omluvně se pousměje. Bude s ním sranda.

„Prosím tě, svoluj všechny zaměstnance do zasedačky.“

Naše kanceláře jsou umístěny v několika domech, které tvoří uzavřený areál s dvorkem. V protější třípatrové budově, která ohraničuje areál ze strany od hlavní trincké silnice, okupuje naše oddělení stavbařů a dalších technických profesí horní dvě patra. Dole je nějaký obchod s barvami, kam nemám odvalu vstoupit. Majitel si podobně jako většina Tamilů libuje v kadidlech všeho druhu a smrad z acetyleny přebíjí zakuřovadly. Středoevropana z toho puchu pálí oči a škrábe v krku. Dále je tu dvůr s domečkem pro hlídače, krásně zeleným banánovníkem a parkovištěm, kde stojí zaparkovaný vozový park naší organizace.

Aut máme devět. Některá naše vlastní, zbytek pronajatých. Pět bílých terénních džípů různých typů a značek a čtyři stejně různé dodávky. Až na jednu jsou taky bílé, to aby i v místech, kde se ještě může teoreticky bojovat, bylo už z dálky vidět, že jde o auta humanitární organizace, a ne vojáků nebo povstalců. Navíc má každé připnutou velkou vlajku, vlastně spíš plachtu se znakem organizace a nápisem Czech Republic. Loga jsou nalepená

i na kapotách a dveřích. Na název naší vlasti bohužel reagují vojáci a policajti nejčastěji poklepáním na flintu na bříše. „Československo? Jasně, znám, od vás máme tyhle prima samopaly.“

Na stěně zasedačky vrčí klimatizace, která nemá v boji s vedrem vůbec žádnou šanci. Pařák ještě víc zhoustne, když se otevřou dveře a nastane malé orientální defilé. Jedna, dvě, tři krásné tamilské holky v barevných sárí proplují místností a s nesmělými pohledy se seřadí kolem stolu. „Šangari, Niša, Prasaní,“ odřikají jedna po druhé, jako by to měly nacvičené.

„Finanční oddělení,“ špitne jedna z těch tří a všechny se předpisově ukloní. Než stihnou dosednout, vstoupí do místnosti ještě jedna slečna, s přehledem nejkrásnější.

„Pravína, pane Danny, z oddělení zdrojů obživy,“ řekne a cudně se pousměje. To nám to pěkně začíná. Usměju se zpátky a připadám si jako trouba. Z rozpačité atmosféry mě našťestí vysvobodí další příchozí. Naušád a jeho kumpáni, taky z oddělení zdrojů obživy – Fáris, Antony a Abdul Kalam. Dále Pratha, od pohledu hodná teta, která vede společně s drobnou kolegyní jménem Kiru školní programy. Následují tři rozesmátí kluci z Pavlova týmu školitelů úředníků a pak je tu nesmělý stavební inženýr Rifal – muslim s čistou duší a pohledem kolouška. Toho do místnosti pupkem dostřká jeho nadřízený Pepík a hned za nimi se do dveří natlačí ještě baculatá holka s drzým výrazem.

„Anne, vedoucí kanceláře,“ představí se, ukloní a uchechtne.

Další na řadě jsou hlídači Joseph, Eugene, Justin a Thiru a hned po nich řidiči. Usměvavý Selván bude jezdit hlavně se mnou, další je napůl Malajec, napůl Sinhálec jménem Chan, za ním vysoký fešák Thana a pak dva Punčijevové – mladý a starý, otec a syn. Starší je mrňous napadající na levou nohu s kudrnatým květákem na hlavě, druhý obtloustlá dvoumetrová vazba s obličejem boxera. Po nich vejde kolébavým krokem taková tetička – babička Margaret, která nám uklízí a trochu vaří. Má ve tváři milý, ale smutný a životem unavený výraz. Ještě přiběhnou Zdeněk s Pavlem a za nimi Klára. Poslední přijde Marcel a hrne se na volnou židli vedle mě.

„Tak co, chybí nám ještě někdo?“ zeptám se spíš z povinnosti, vždyť už tu jsme namačkáni snad úplně všichni.

„Ještě tady, pane, už běžím! To víte, starší člověk, mějte strpení, musel jsem ještě zapsat stav tachometru, v naftě musí být pořádek,“ ozve se povědomý hlas a všichni se rozchechtají.

„Pojďte dál, pane Šanmugane, bez vás přece nemůžeme začít,“ kyne svojí obrovskou prackou snědému muži s brýlemi Pepík. Mužiček se ukloní a vklouzne dovnitř.

„Pavliku, pojď ještě na chvílku ke mně do kanceláře,“ otočím se na nejdéle sloužícího kolegu, když po hodině poradu rozpouštím. Přestože probíhala klidně a ze začátku i s Šanmuganovou komickou vložkou, nemohl jsem si nevšimnout, že postupně se uvolněná atmosféra vytratila. Někteří moji noví kolegové se navzájem zřejmě moc nemusí a podle nevraživých pohledů, co si vyměňovali, by si nejradši vrazili kudlu mezi lopatky. Abych nebyl za úplně jelito, radši s Pavlem proberu, co se tu vlastně za poslední dobu stalo a kde jsou kuří oka, na která by člověk neměl šlapat.

„Objevuješ Ameriku, co?“ zeptá se Pavel ironicky, když se mu svěřím se svým dojmem.

„Sinhálci, Tamilové, válka, o tom jsi přece slyšel ne?“

„Nemůžeš si ty pindy nechat a přejít k věci?“ houknu na něj trochu podrážděně. Mám toho po dlouhé cestě a první poradě tak akorát dost.

„Tak asi takhle. Starej Punčijeva a pochopitelně i jeho syn jsou Sinhálci, přesídlení sem z vnitrozemí. Dostali od vlády hodně peněz, aby tady začali nový život. Výměnou za to musí nejspíš práskat na místní Tamily, kdo v čem jede, kdo má kecy na vládu a tak. Anne je taky Sinhálka, její otec je vysoká šajba u policie. Říká se, že na její udání končí lidi v kriminále. Takže je drzá, všichni se jí tak trochu bojí a nikdo si k ní nic nedovolí. No a pak je tu pár osobních prasáren, co si mezi sebou různě provedli, ale to je asi jako všude.“

Výklad uzavře s omluvou, že má ještě jednání se svým týmem a odejde do kanclu v protější budově. Sednu si za pracovní stůl a zakoukám se z okna. Takhle nějak zřejmě vypadají důsledky dlouhé občanské války v praxi.

Ten prokletý konflikt trápí Srí Lanku už čtvrt století. Zažehly ho události, které se staly krátce po odchodu Britů v roce 1948. Než získal Cejlon nezávislost, upřednostňovali britští kolonizátoři na ostrově tamilskou menšinu na úkor většinových Sinhálců. Po dlouhá desetiletí tak měli Tamilové, kterých na ostrově žije ani ne dvacet procent, lepší přístup ke vzdělání, k dobré práci, k vysokým místům ve státním aparátu a tak dále. A Sinhálci nespokojeně skřípali zuby. Co Britům efektivně fungovalo jako nástroj pro správu kolonie, zaselo mezi oběma etniky semínko nenávisli. Když koloniální éra skončila, došlo k tomu, k čemu dojít muselo: více než osmdesát procent srílancké populace se začalo ptát, proč má mít tamilská menšina stejná práva jako oni. Proč má mít v nově ustanoveném parlamentu stejně poslanců, proč má být tamilština úřední jazyk stejně jako sinhálština. A tak nějak vůbec vyhrězla frustrace z desetiletí ponižování a odsunování Sinhálců do pozice občanů druhé kategorie. Netrvalo dlouho a hlas většiny byl vyslyšen. Byly přijaty zákony, které stavěly Sinhálce, jejich řeč a kulturu výše. V důsledku toho přišlo mnoho Tamilů o dobře placená místa na státních úřadech.

Ale to nestačilo. Brzy začaly pouliční gangy za tichého souhlasu policie zapalovat Tamilům obchody a veřejně je lynčovat na ulicích. Do první řady sinhálských nacionalistů se postavili někteří radikalizovaní buddhističtí mniši. Víím, zní to divně, ale je to tak. Militantní buddhismus je jedna z věcí, kterými Cejlon neblaze obohatil svět. Náboženství známé pro svou mírumilovnost a hledání vnitřní rovnováhy se na ostrově radikalizovalo a začalo hlásat svou nadřazenost nad ostatními. Vždyť

se jedná o náboženství většinových Sinhálců, kteří jsou přece – podle mantry vtlučené do hlav mladých mnichů v kláštorech po celém ostrově – jedinými původními obyvateli Srí Lanky. A taky těmi, kdo se zasadil o pokrok, prosperitu, tradice, kulturu a vlastně všechno, co je na ostrově dobré a hezké. Všichni ostatní jsou špatní a méněcenní. Zrodil se buddhistický rasismus „Cejlon style“.

Represe na Tamilech pokračovaly i během šedesátých a sedmdesátých let 20. století a brzy zašly za hranu, kdy si je našťvaní Tamilové už nenechali líbit. Nějakou dobu to zkoušeli po dobrém a cestou práva. Ale když se jim vládnoucí Sinhálci otevřeně vysmívali a zákony ohýbali tak, že dál ztráceli svá práva – o důstojnosti nemluvě – vzala mladá radikální tamilská generace do rukou flinty. S proklamací, že si vydobude vlastní stát, neboli Ílám. Ten měl být ustanoven na těch částech ostrova, kde mají Tamilové většinu, tedy na východě a severu. Vzhledem k tomu, že vláda v Kolombu nemohla mít pro takovou myšlenku pražádné pochopení, bylo rychle zaděláno na občanskou válku.

Jakkoliv by se daly myšlenky na povstání utlačovaných Tamilů pochopit, cesta, jakou zvolilo povstalecké hnutí Tygři Osvobození Tamilského Ílámu, zvané krátce Tamilští tygři či LTTE, nebyla hezká ani trochu. Do čela separatistů se postavil Velupillai Prabhakaran, pašerák a kriminálník z města Jaffna. Rozhodně žádný Mirek Dušín. Se svými věrnými postupně ovládl či zlikvidoval všechny ostatní povstalecké skupiny. Přepadání táborů konkurenčních separatistů komandy LTTE a demonstrativní vraždy velitelů začaly být brzy stejně časté jako útoky těch samých komand Tygrů na srílanskou armádu a policii. Přestože mnoho znechucených a do kouta zahnaných Tamilů se na stranu Tygrů přidalo dobrovolně, mnoho dalších prostě nemělo jinou volbu. Prabhakaran začal šířit po celé zemi strach a teror. Vydírání Tamilů – ať už na Cejlonu, anebo v zahraničí, kam začali masivně odcházet, se stalo každodenní praxí. Pokud šlo o umění válečnické, byl ovšem Prabhakaran génius. Tamilští tygři na přelomu tisíciletí ovládali třetinu

Srí Lanky a vláda si s nimi nevěděla rady. Když vzali v roce 2001 partyzáni útokem civilní letiště v Kolombu a vyhodili do vzduchu tři moderní airbusy a celou flotilu vojenských letadel, zdálo se, že je v jejich silách podniknout útok na jakýkoliv cíl a nikdo je nezastaví.

Teď je ovšem začátek roku 2008 a všechno je jinak. Po úspěšných ofenzivách armády na východě ostrova zbylo Tygrům už jen území na sever od města Vavuniya. Tady u nás v Trinku a okolí už je také klid a tak se vláda hojně zaměřuje na prevenci hrozby nového tamilského povstání. Dělá to tak, že přesídluje do tamilských oblastí Sinhálce, aby nabourala jejich etnickou jednotu a měla přehled, co se v tamilských komunitách vaří. Vlastně to není nic nového, tahle taktika byla vysoko na seznamu priorit sinhálských politiků už mnoho let, jenže ji bylo možné uplatnit, až když se přestalo střílet.

Sinhálci žijící na územích Tamilů taky otupí propagandu všech budoucích povstalců. Ti už nikdy nebudou moct tvrdit, že osvobozují tamilský lid. Sinhálců je teď v okrese Trincomalee asi třetina. Zbytek tvoří komunita Tamilů – značně různorodá, zejména pokud jde o náboženství, tradice a zvyky. Jsou tu Tamilové hinduisti a Tamilové muslimové, malé procento je tady taky tamilských křesťanů. K tomu všemu je tu ještě skupina takzvaných srílanských Burgerů. To jsou potomci kolonizátorů – Holanďanů, Portugalců a Britů, kteří se na Cejlonu na kratší či delší dobu usadili a zkřížili své geny s domorodým sinhálským obyvatelstvem.

A právě jednoho takového Burgera na našem dvorku teď pozoruju oknem. Jmenuje se Eugene a je to jeden z našich hlídačů – obrovský chlap s obličejem zlosyna. Kriminál mu kouká z očí.

VÍTEJ NA JEVIŠTI

Život kousek od rovníku přináší velkou spoustu výhod, ale nejradši mám asi teplé tropické večery, kdy se dá dlouho do noci sedět jen tak, v tričku a kraťasech u studeného piva a koukat na hvězdnou oblohu. Někomu vadí, že se vedrem a vlhkem celý den potí, mně je to jedno. Lepší, než se pořád svlíkat a oblíkat do svetrů, mikin a přerůvých bund.

Docela rád bych si dnešní příjemný večer užil o samotě, ale bohužel to nejde. Je sudá sobota a v Trinku se koná tradiční mejdan, na kterém se v rezidenci Červeného kříže scházejí všichni cizinci, co jsou zrovna ve městě. Centrem večírku je velký zahradní altán s barem, zásobený láhvemi všemožného alkoholu. Okolo je rozeseto asi deset malých ratanových stolků a křesílek a z repráků hrají šlágry světové popmusic. Asi nikoho nepřekvapí, že se to tady často protáhne do časných ranních hodin, případně svítání.

„Tak tady to máme!“ zahaleká na mě menší tmavovlasý chlapík, když mi podává sklenku ginu s tonikem. Jmenuje se Zurab a je vedoucí pobočky Červeného kříže v Trinku. Národností Gruzín, který strávil posledních patnáct let po nejhnusnějších válečných konfliktech. Jugoslávie, Rwanda, Afghánistán, Dárfúr, Čečensko, Sierra Leone, Irák. V legrační modrobílé zástěře by to do něj řekl málokdo. Dnes večer je hostitelem, za improvizovaným pultem míchá koktejly a rozlévá víno.

Pořádně si přihnu. Je na čase proniknout hlouběji do zdejší party. Rozhlédnu se, je tu asi třicet lidí, všechno cizinci – zaměstnanci různých organizací, kterým se zde říká expati podle anglického slova „expatriates“. Kolem altánu postávají větší či menší hloučky. Některé se dobře baví, jinde na sebe lidé jen tupě civí a ládují si do chřtánů v obrovských dávkách alkoholu. Jako kdyby měl zítra nastat konec světa. Některí mají tropického ráje zjevně plné zuby. Než se v některém z hlouček uchyťm, připotácí se ke mně vrávoravě asi pětatřicetiletá černovláska a zabodne mi prst do hrudníku.

„Koukám, poslali nám sem dalšího fešáka.“

Jmenuje se Kirsten a je úplně na kaši. Než stihnu poznamenat něco vtipného, sklouzne její skelný pohled na Marcela stojícího kousek za mnou. Tvář se jí zkroutí v nehezký škleb.

„To jsem zvědavá, jestli budeš taky taková svině!“

Ta slova, zahulákaná dostatečně nahlas, aby je Marcel a všichni kolem slyšeli taky, ji hystericky rozesmějí. Není nic krásnějšího než pod obraz ožralá zhrzená milenka. Otočím se a nechám ji vlastnímu osudu uprostřed altánu, ze kterého se s přibývajícimi hodinami stal taneční parket. Zdeněk, který té scéně přihlížel, mě vezme za rameno a odtáhne k malému stolku na zahradě. Sedneme si do křesílek.

„Ona není zlá, jenom je strašně naštvaná,“ řekne a usrkne z láhve piva. „Nevím, co jí ten večer Marcel nakecal, ale určitě to pochopila jinak, než že jde jen o sex na jednu noc.“

„Snad v něm neviděla otce svých budoucích dětí?“ snažím se neznít příliš sarkasticky, ale moc mi to nejde. Zdeněk pokrčí rameny. Napijeme se. Život humanitárních pracovníků je, pokud jde o rodinu a zázemí, hrozně složitý. Jeden den tady, druhý den tam, podle toho, kde se zrovna válčí anebo kde se stane nějaká katastrofa. Ani se nenaděješ, je ti padesát a kromě možnosti odjet na další misi někam do horoucích pekel nemáš nic. Život krásný, život prokletý.

Měsíc randění za námi a pořád je to fajn, i když někdy se Nikola chová opravdu zvláště. Už jsem ji odpustil, jak lživě si sehnala můj kontakt a jsem za to vlastně rád, ale další věci se mi chápou těžko. Tak třeba, místa schůzek vybírá vždycky ona. Moje návrhy zavrhuje s tím, že je to pajzl nebo že se jí tam nechce. Občas jí volám a celý den nezvedne telefon. Nebo třeba den dva neodpoví na zprávu. Nechci se vyptávat, přece jen, nemáme klasický vztah, ale jen si tak užíváme. A ona nemá potřebu cokoliv vysvětlovat. Vždycky se pak ozve sama, když má zrovna čas a náladu. Beru to, jak to je. Ale blíží se Vánoce a napadne mě, že bychom mohli společně vyrazit k mému kamarádovi, který provozuje v Kitzbühelu malý horský penzion.

„Nemůžu s tebou jet, Danny, už jsem slíbila něco jiného.“

Fajn, sice si připadám jako blbec, který se hodí jen, když má slečna náladu, ale hroutit se z toho nebudu. Vztahy stejně nejsou pro mě. Zařídím se podle svého.

Sobotní večírek u Červeného kříže se podle očekávání protáhne do rána. Seznámil jsem se skoro se všemi, a některé si druhý den dokonce i pamatuju. Kdo na večírku nebyl, toho potkám na koordinační schůzi, kterou pořádá každé pondělí pobočka jedné z agentur OSN v Trinku. Jmenuje se UN OCHA a vede ji sympatická blondýna Lucien, s níž jsem si taky dal na večírku drink.

Teď se náš bílý džíp proplétá úzkými uličkami Trincomalee, aby po nezpevněné pískové cestě dojel k bráně, před kterou se to podobnými gazíky jen hemží. Většinou jsou větší než naše Suzuki, ale všechny jsou taky opatřené vlajkami a logy na kapotách. Parkování teréňáků řídí usměvavý chlápek, jehož sněhově bílé zuby v úsměvu od ucha k uchu kontrastují se snědou pletí a havraními vlasy. Jmenuje se Arul, a jak brzy zjistím, je to dobrák od kosti. Všechna auta se nakonec vtěsnají podél zdi a pod palmy malého parkoviště. Vystoupíme

a jdeme s ostatními dovnitř. Ve vzduchu zase voní to neopakovatelné tropické fluidum, vlhký teplý vzduch, nasáklý tisíci vůní a smrádků.

„Vítejte na pravidelné schůzi,“ zahájí Lucien jednání. Je to hezká holka, má roztomilý obličej, kudrnaté vlasy a maličko šiší. V kombinaci se silným holandským přízvukem to dodává její angličtině opravdu šmrnc.

„Ráda bych mezi námi přivítala Dannyho, nového šéfa mise české organizace. Někteří už ho znáte, ale přesto. Mohl bys nám Danny říct pár slov o sobě?“ otočí se na mě se širokým úsměvem. Pětadvacet párů očí se podívá mým směrem, někteří dokonce přestanou čmárat do svých bloků. Většina osazenstva jsou cizinci, ale je tu i pár místních. Kapka potu mi steče po zádech. V krátkosti se představím, ale těžko říct, jestli to vlastně někoho zajímá. Jsme tu kvůli práci, i když je pravda, že s většinou z těchto lidí se teď budu vídat i ve volném čase. Tak to na misích chodí, kamarády ti přidělí. S někým si rozumíš víc, s někým míň, ale pánbůh zaplať, že tu je vůbec někdo, s kým si můžeš večer dát pivo.

Po mém krátkém výstupu pokračuje jednání standardním způsobem. UN OCHA má na starosti koordinaci práce jednotlivých organizací. Aby se na nikoho nezapomnělo a jinde se projekty nepřekrývaly. Lucien má situaci pevně v rukou a odškrťává si jednu položku za druhou.

„Organizace ACTED, co a kde děláte, pokud jde o opravy domů? Dobře, dvě stě padesát opravených baráků v oblasti Kinnija, budou dokončeny do tří týdnů, píšu si. Organizace ZOA, jak to vypadá s rekonstrukcí školy v Íččilampattai? Zdržení o měsíc, no to je nepříjemné. Organizace NRC, dokončili jste už distribuci krav a telat farmářům v Muttúru? Ano a máte nový program v oblasti Kuččaveli? Výborně, kolik rodin bude podpořeno? Dvě stě rodin, dobře, zapíšem to do tabulky.“

Lidi v zasedačce jeden po druhém sypou z rukávů informace o svých běžících a budoucích projektech, jde to jak po drátkách. S ničím není větší problém, situace je stabilizovaná a i ty nejzastrčenější vesnice jsou opravovány tak, aby se do

nich brzy mohl vrátit život. Vše jde v ruku v ruce s tím, jak se daří organizacím shánět od dárců, neboli donorů, peníze. Kdo je sežene, ten pokračuje. Ale kdo jednou, dvakrát, třikrát neuspěje, sbalí fidlátka a zavře krám.

Po tsunami přijely humanitární organizace na Srí Lanku pomáhat s vlastními balíky peněz, které vybraly ve veřejných sbírkách nebo je dostaly od vlád. Jenže tyhle zdroje financí postupně vysychají a je třeba se porozhlédnout po dalších dolarech u mezinárodních institucí a donorů. Ti si ovšem pro financování vybírají za partnery pouze takové organizace, za kterými jsou vidět výsledky. My sice ze sbírky SOS Srí Lanka ještě nějaké drobné máme, ale postupně jsme taky najeli na financování od nových dárců. Pár věcí se nám povedlo a tak máme na ostrově solidní reputaci a chlebodárci v nás našťěstí mají důvěru.

Na stole přede mnou přistane prezenční listina. Zadívám se do ní, některá jména jsou mi ze soboty povědomá, u jiných vůbec netuším. Je tu napsaný nějaký Dimitrov, to bude Bulhar nebo Rus. Kouknu kolem sebe. Vždycky jsem si myslel, že jsem dobrý v určování národností podle obličejů. Zastavím pohledem u odulého zarostlého chlápka naproti. To bude určitě on. Potom je tu nějaká Alexandra s italským příjmením. Vzhlednu zase ke stolu a moje oči se potkají s krásnou tmavovláskou, které jsem si všiml hned, jak jsem vešel. Nešlo si nevšimnout. Hluboké černé oči, krátké tmavé vlasy a nádherná tvář. Pak je tu pár německy, anglicky nebo holandsky znějících jmen. Ty už mě tolik nezajímají. Zajímá mě Alexandra s italským příjmením.

Kolečko řečníků se vrátilo k nám se Zdeňkem, který začne vyjmenovávat, co nového jsme od minulého týdne udělali. Nechám to na něm, já si toho ještě užiju. Rekonstrukce čtyř škol, opravy tří stovek rozbombardovaných domů, podpora farmářů a rybářů, přestavba místního tržiště, opravy studní a na závěr náš zlatý hřebík – tvorba manuálu pro předškolní vzdělávání. Na tom spolupracujeme se srílanským ministerstvem školství a budou podle něj fungovat všechny školky na východě ostrova. Je to

vážně velká věc, která přesahuje pomoc po tsunami nebo válce, protože až jednou mezinárodní nevládky odejdou, systém na vzdělávání dětí ve školkách – bez rákosek a řvaní – tu zůstane.

Naše mise je – pokud jde o náplň práce, vůbec dost zvláštní. Obvykle se totiž nevládní organizace věnují buď čistě humanitární činnosti – tedy pomoci lidem a oblastem zasaženým válkou nebo přírodní katastrofou. Staví se uprchlické tábory, řeší se jejich zásobování jídlem a vodou, lékařská péče a tak dále. Humanitárka byla přesně to, co jsem tu pomáhal rozjíždět po tsunami. Když jsou zajištěny lidem základní potřeby – že na ně neprší a mají co jíst, tak se, pokud to okolnosti dovolí, většinou přechází do fáze takzvaných „návratů“. Aby se lidi mohli vrátit do míst, kde žili před tragédií, je potřeba jim pomoci s opravou domů a taky jim dát znovu možnost se sami uživit. Opravují se taky školy, školky, nemocnice a tak dál, aby se prostě mohlo začít znovu žít.

Třetí oblast, které se mise neziskovek věnují, je takzvaná rozvojová pomoc. Ta většinou nemá s žádnou katastrofou nebo válkou nic společného, protože na nic z toho nenavazuje. Jde o práci v zaostalých oblastech a má za cíl zlepšit celkovou životní úroveň lidí v méně rozvinutých koutech světa. Dá se pod ní představit ledacos, od výstavby vodovodů a vodáren, škol a nemocnic až po takzvaně měkké projekty, kam patří různá školení a tréninky a v neposlední řadě posilování občanské společnosti. Právě sem spadá i zlepšování systémů výchovy dětí ve školkách, ke kterému pomůže náš skvělý nový manuál pro vychovatelky, na němž usilovně pracujeme.

Humanitární pomoc se s tou rozvojovou málokde kombinuje, jenže Východ Srí Lanky je výjimečný a specifický. Prohnala se tu válka, pak tsunami a pak znovu válka. Navíc, kvůli tomu, že zde žijí převážně Tamilové, neproudily sem v posledním čtvrtstoletí téměř žádné vládní peníze na rozvoj, a proto jsou tyhle oblasti chudé a zaostalé a musí se s tím něco dělat.

„Čau, já jsem Andrew z Mírových sborů,“ přiznane se ke mně hned po skončení jednání ten obtloustlý prcek, co jsem si

myslel, že musí být Bulhar Dimitrov. Má perfektní angličtinu a jedním okem ukrutně šilhá.

Kouknu na něj a usměju se: „Teda Mírový sbory jsem si představoval trochu jinak.“

Zazubí se.

„Čekals Matku Terezu?“

Šibalsky mrkne tím okem, co kouká aspoň trochu mým směrem.

„Pro to, co dělám, je určitě lepší vypadat takhle. Teda jako někdo, do koho bys to neřekl.“

„A co vlastně děláš?“ zeptám se zvědavě.

„Ještě bude spousta příležitostí to probrat,“ zatváří se spiklenecky.

Rozloučíme se a já se rozhlédnu, jestli ještě neuvidím dívku s černýma očima.

Ale už tam není.

S OČIMA DOŠIROKA OTEVŘENÝMA

Východ Srí Lanky si prošel za posledních několik desítek let šíleným vývojem. Kdybych na vlastní kůži zažil jen polovinu z toho, co si museli vytrpět zdejší lidé, dávno bych si hodil mašli. Jste třeba rybář z městečka Muttúr, ležícího přes zátoku na dohled od Trincomalee. Žijete na překrásném místě. Moře je azurové a palmy vám šumí každý večer před usnutím do uší. Jenže idylka to tady rozhodně není. Chvilku po tom, co začátkem osmdesátých let začnou separatisté pod vlajkou Tamilských tygrů terorizovat všechny kolem, vyberou si Muttúr za jednu ze svých hlavních bašt. Ať se vám jejich metody líbí nebo ne, musíte je podporovat, jinak vám podřežou krk. Co nevidět začnou útočit na armádu a tím začne dlouhá a hodně zlá válka.

Tygři si postaví tajné skryše v neprostupné džungli a vylézají z nich, jen aby sem tam postříleli pár vojáků. Pak se zase schovají. Mrtvých vojáků a policajtů začne přibývat. Armáda se sice snaží útočníky pochyťat, ale nedaří se jí to a postupně úplně ztratí nad částmi území kontrolu. Separatisti si tam postaví výcvikové tábory a základny. A pod pohružkou smrti do svých řad verbují kluky a holky z tamilských vesnic. Kdo nechce poslechnout, může buď utéct, anebo zaplatit obrovskou sumu peněz, kterou se vykoupe. Samozřejmě, spousta Tamilů,

frustrovaných vnitropolitickou situací, se k LTTE přidává dobrovolně. Ale minimálně polovina všech branců jsou nucené od vody. Násilné a nedobrovolné.

Chudý rybář ale utéct nemůže a peníze má sotva na přežití. LTTE proto odvedou nejstaršího syna, aby sloužil v jejich guerille. Už ho nikdy neuvidíte. Na cestách z města a do města vás neustále zastavují hlídky LTTE a prohledávají. Jestli nejste vládní špion. O pár metrů dál, na územích, která kontroluje vláda, vás zase zastavují a šacují vojáci. Jestli nejste bojovník Tygrů. Na cestě mezi městy Trincomalee a Batticaloa, která leží asi 80 kilometrů od sebe na pobřeží, vás takhle zastaví třeba desetkrát, protože pořád přejíždíte mezi kapsami LTTE a vládou kontrolovaným územím. Pokud jste jako rybář měli štěstí a něco jste nachytali, většina ryb převážených v polystyrenových boxech na boku vaší motorky se ve třicetistupňových vedrech zkazí dřív, než s nimi dojedete na trh. Každý den si zanáčíváte pod fousy, ale nakonec berete svůj těžký úděl, jak je. Co jiného vám taky zbývá.

No a když přivyknete životu ve válkou rozdělené zemi a buzeraci, kterou to přináší, přijde největší tsunami v novodobých dějinách a sebere vám všechno, co máte. Ukradne vám i střechu nad hlavou. Pár měsíců živoříte v uprchlickém táboře, než vám někdo pomůže postavit se aspoň trochu na vlastní nohy. Dostanete novou loďku a síť, abyste mohl začít znovu. V lepším případě vám pomohou i s bydlením – postaví nový dům nebo opraví ten rozmlácený. Na krátkou chvíli dokonce utichnou spory mezi vládou a Tygry. Klid zbraní ovšem netrvá dlouho. Příklad ještě sice platí průměří uzavřené v roce 2002, jenže na to Tygři, kteří v míru nemají moc co nabídnout, začnou kašlat. Větší či menší incidenty vyvrcholí tím, že zavraždí jednoho červnového dne roku 2006 stavidla přehrady Mavil Aru. A odříznou tak od vody tisíce farmářů – Sinhálců i Tamilů –, kteří v oblasti po desetiletí bez větších problémů žili vedle sebe. Současně tím ohrozí vojenskou základnu v Trincomalee, což si armáda už nemůže nechat líbit. Po několika týdnech neúspěšného vyjednávání začnou na váš po tsunami pracně opravený

dům padat granáty a rakety. To, když se špatně trénovaní vojáci snaží trefit základnu Tygrů, která leží za vaší vesnicí. Takže se zase seberete a s rodinou utíkáte pryč. Někam, kde se nestřílí. Když máte štěstí, skončíte u příbuzných, když nemáte, tak znovu v uprchlickém táboře.

A takový to mohl být v Muttúru ráj na zemi! Když se odtud vracím z první návštěvy trajektem přes zátoku zpátky do Trinka, objeví se na pravoboku lodi delfíni. Nádherná stvoření šťastně vyskakují z vody v brázdě za lodí a naprosto ignorují fakt, že lidi jsou nenapravitelná hovada.

Osm týdnů, co jsem se vrátil z afghánské mise. Začíná být na čase domluvit se na další práci. Pro organizaci pracuju pět let a rád bych v tom pokračoval. Snad se pro mě najde nějaké zajímavé místo na pražském ústředí. Pár měsíců bych chtěl zůstat doma, dát dohromady malý byt, co jsem koupil od bráchy, vynahradit rodičům, že mě dlouho neviděli. S Nikolou přehazuju výhybku. Jestli mě někdy napadlo, že by z toho mohlo být víc než vášnivá noční a občas i denní dobrodružství, tak mě to úplně přešlo. Její rozmařilé vrtochy, kdy o sobě někdy nedá vědět celé dny a jindy mě zase chce mít okamžitě u sebe, mi začnou být protivné. Vlastně už jsem jí chtěl dát několikrát sbohem, ale vždycky mi to rozmluvila svým božským tělem a vším, co s ním umí. Jsem zralý na poradnu doktora Uzla.

V půlce prosince mi ale dojde trpělivost. Popřál jsem jí k narozeninám, odpověděla až druhý den. Zbytečněji jsem si v životě asi nepřipadal. Na její návrh, abych za ní následující večer přijel, jsem v sobě – přes nával testosteronu a zašimrání pod ohambím – dokázal vykutat poslední zbytky sebeúcty.

„Nepřijedu zítra a už nikdy. Najdi si jinýho pitomce. Sbohem.“

Uznávám, že ta zpráva byla hodně přísná. Ale stejně, anebo právě proto, se mi během následujících 48 hodin pokoušela asi stokrát dovolat. Nezvedl jsem to. Mozek vyhrál nad jinými

orgány, to se nestává často. Poslední pokus a potom jako když utne. Asi jí v Infiniti koupil drink nějaký majitel pivovaru nebo našeptávač předsedy vlády.

Finanční manažerka mise Klára je rázná, vysoká, celkem pohledná blondýna. Můj typ to není, ale pro spoustu chlapů musí být atraktivní až běda. Je jí šestadvacet a už je vdaná, což dovedu jen stěží pochopit. Že odjíždí na misi, prý oznámila manželovi přímo na svatbě. Než dojedli svíčkovou a dotančili první novomanželský ploužák.

„Jasně že trochu brblal, ale jednou si mě vzal, tak to prostě musel skousnout,“ rozpovídá se nečekaně o svých manželských eskapádách. O soukromých věcech ji slyším mluvit prvně. Vlastně je to po dvou týdnech poprvé, co se o partnerech, manželkách a tak podobně vůbec bavíme. Sedíme ve čtyřech s Pepíkem a Zdeňkem na terase Bougenvilly a cucáme pivo. Je další parádní večer a potmělou zátoku pod námi ozařují světla z přístavu a měsíc ve skoruoplňku. Život na misích je specifický. Někdy se z lidí, co spolu prožijí dlouhou dobu nedaleko války, stávají kamarádi na celý život. Někdy by se nejradši pozabýjeli. Není na tom nic divného. Lidské bytosti, které se předtím vůbec neznaly, spolu najednou tráví hodiny, dny, týdny a měsíce. Pořád spolu. Někdy bydlí dokonce v jednom domě, který jim slouží i jako kancelář. Tam, kde platí každou chvíli zákaz vycházení, jako třeba v Afghánistánu, jsou spolu zavřeni 24 hodin denně. Tak moc byste nebyli doma ani se svojí holkou nebo s nejlepšími kamarády.

Život na misi v Trinku je ale jiný. Jednak všichni čeští expati jsou prima a taky tu neplatí žádné zákazy vycházení, takže se náš večerní život neomezuje pouze na naši organizaci. Naopak ve městě žije spousta jiných cizinců, mezi kterými je možné si za kamarády vybrat lidi stejného gusta.

„Vůbec si to nedovedu představit. Usadit se, hypotéka, děti...“ vypadne ze mě, aniž by se někdo ptal. Klára s Pepkem zvědavě otočí hlavy mým směrem.

„Copak, to už tě nějaká chtěla dostat do papučí?“

Vzpomenu si na poslední anabázi s Nikolou a zalituju, že jsem nebyl zticha. Zavrtím hlavou.

„Každá rychle pochopí, že jsem neusaditelný.“

Svěřovat se mi nechce.

„Jen si nemysli, na každého jednou dojde. A manželství je nakonec fajn,“ pronese Klára a její věta zůstane bez komentáře. Zrovna od ní tohle moudro zní jako dobrý vtíp.

Na severním předměstí Trinka je další místo, kam si místní expati chodí dávat do trumpety. Ač to může znít sebedivněji, kousek od pláže tu funguje nefalšovaná italská trattoria čili tradiční domácká restaurace, kde servírují těstoviny jako v Římě, ryby jako v Neapoli a jednou za čas pizzu jako v Janově. Jmenuje se Palm Beach a provozují ji – navzdory válce, bídě a neexistujícímu cestovnímu ruchu – dva blázniví Sicilané. Dona a Luca.

Na Srí Lanku přijeli hledat štěstí potom, co jim zkrachovalo podnikání v Indii. A ani na Cejlonu to nejdřív nevypadalo zrovna na velký sukces. Zadlužili se až po uši a otevřeli si penzion na pláži dole na Jihu. Dva dny po slavnostním otevření jim ho tsunami rozsekala na kousky. Při následném rabování jim domorodci ukradli všechno, co mělo ještě nějakou cenu. Asi špatná karma. Na jaře 2005 tak přijeli do Trinka jak spráskaní psi s tím, že to je posední šance na splnění snu o životě a podnikání v tropickém ráji. Jen si nějak neuvědomili, že do těchto končin už pár let kvůli válce nikdo nejedí. Jenže o co mň tu bylo turistů, o to víc sem po tsunami přijelo expatů pracujících pro humanitární organizace, kteří byli za trochu dobré italské kuchyně ochotni pustit žilou svým dolarovým dietám.

Vypadalo to, že konečně trefili jackpot. Jenže teď, na začátku roku 2008 začaly nevládky postupně mizet a byznys skomírat.

Zaparkuju džíp na malém pískovém plácku před vchodem do restaurace, což je nevelká otevřená budova v zahradě. Z venku působí nenápadně – oranžová zídka, temně červená podlaha a střecha z palmových listů, pod kterou svítí lucerny. Barevná prostírání na stolech a kostkované ubrusy ale dodávají lokálu domácí nádech. Před jedním z průchodů, který asi slouží jako vstupní branka, se válí čtyři páry žabek a pantofel, ke kterým přidám ty své a překročím psa rozvaleného mezi vchodovými sloupky. Malý pupkáč Andrew sedí u stolu s menším chlapíkem s kulatou hlavou a obříma očima. Včera mi zavolał a domluvili jsme si tu schůzku. Zahlédne mě a zamává na pozdrav. Druhý chlapík se mi vydá vstříc s napřaženou pravicí.

„Ciao, vítej v Palm Beach,“ vybalí na mě angličtinou s legračním italským přízvukem Luca, bývalý profesionální tenista a věčně zhulený majitel podniku. Představíme se.

„Pošlu sem Donu, ona ti poví, co dnes vaří,“ vyhrkne na moji otázku, co mají dobrého k večeři. Za deset vteřin se z kuchyně vyřítí asi padesátiletá ženská s dlouhými blond vlasy, oblečená do volného batikovaného úboru. Bláznivá hippie, energie z ní jen srší.

„Alora, takže Danny, že jo? Mám tu prvotřídní pastu, dělám vždycky na několik způsobů. Dnes je Amatriciana, Carbonara, Putaneska, dál špagety s krabem nebo s rybou a škeblema. A taky můžeš dostat salát,“ vychrlí na mě ještě srandovnější angličtinou. Jako z vtipů o Italech. Objednám si špagety s krabem a pivo.

„Kde máš zbytek českého gangu?“ zeptá se Andrew, když si ťukneme lahváčem. Čechů je v Trinku společně s Italy zdaleka nejvíc. Ostatní národnosti jsou zastoupeny jedním, maximálně dvěma jedinci. Nás je tu pět.

Srlánské pivo Lion je příjemně hořké a překvapivě pitelné. Kromě něj se tu dá koupit ještě místní produkce Carlsbergu, ale Lion je lepší. Je silnější než naše dvanáctka a prodává

se v sedmičkových láhvích. Do hlavy leze rychle. Pokladem srílanského alkoholismu je ovšem pálenka Arrack. Vyrábí se z kokosu a má hned několik variant – od úplně čiré přes různá medová zbarvení až po úplně tmavou hutnou kapalinu se standardní voltáží 40 %. Ideální je pít tuhle medicínu s nějakou limonádou. To je pak vyhlášený koktejl zvaný Arrack Attack – Arrakový útok. Pro některé expaty, unavené životem a válkou, něco jako mateřské mléko.

Nechce se mi vysvětlovat, že jsem přijel sám, abych si s ním nerušeně popovídal a zjistil, co tady tenhle cvok dělá. Někde hluboko v hlavě mám usazenou představu, že Mírové sbory byly během studené války nejčastější krytí pro agenty CIA. Nebo jsem jen moc koukal na televizi? Andrew na špiona zrovna nevypadá. Taký je docela otevřený, to agenti nebývají. Během prvních dvou piv mi vysvětlí, že Mírové sbory jsou na Srí Lance hlavně proto, aby koukaly vládě pod prsty, jestli se ve válečném tažení nedopouští lumpáren a neporušuje Ženevské konvence. Humanitární ani rozvojové projekty nedělají.

„Víš, kolik lidí tady chcípne, protože jsou vládě nepohodlný?“ položí spíše řečnickou otázku a zatváří se tajemně. Asi jsem nepřikyvoval dost chápavě. „Kolik chudáků zmizí a pak se najdou někde u skladiště v přístavu s vytrhanýma nehtama a popáleninama od elektriky?“

Pokrčím rameny, nechám se poučit. Prý existují seznamy nepohodlných Tamilů, kteří mají být za každou cenu zlikvidováni. V Trinku, v Kolombu, všude. Aktivisti, novináři, politici. I když tu nikdo kromě nás a Lucy s Donou – zašitých někde v útrobách kuchyně – není, Andrew mluví pološeptem. Nebo spíš brumlá jako medvěd, ostatně taky tak vlastně vypadá. Od třetího piva dál je mu čím dál hůř rozumět.

„Jde nám o záchranu životů většinou úplně nevinných lidí. Prezident se rozhodl, že tamilskej nacionalismus vymýtí z ostrova stůj co stůj. Ale měly by být meze, za který by chodit neměl.“

Z čela mu sjede kapka potu a rozpije se v bílo-červených kostkách ubrusu. Každá válka je hnusná, to je jasné. O geno-

cidách, co je provázejí, se pak většinou dozvíme, až když se začnou po letech otevírat masové hroby. Jenže podle Andrewa jsme tady a teď přímo u toho. Najednou mi dojde, jak moc jsem naivní. Přijel jsem sem v dobré víře, že přispěju k dobré věci, a vlastně se vůbec nezajímám o to, co se tu doopravdy děje. Andrew jako by pochopil, co se mi honí hlavou.

„Vláda si nevládky vodí jak pejska na špagátu. Využívají vás, abyste za ně dělali práci, do který se jim nechce. A sami pak utrácěj prachy za tanky a letadla.“

Dobře, možná nemám o spoustě svinstev ani ponětí, ale tohle už trochu přehání. Hra na chytrého učitele a hloupého žáčka mě přestává bavit. Zamračím se, ale medvěd se nedá zastavit.

„Je to špinavá hra, kamaráde. Vy se staráte o uprchlíky, opravujete jim baráky a stavíte nové školy a o pár desítek kilá-ků vedle vojáci masakrujou celý vesnice.“

„Když se nepostaráme my, tak to neudělá nikdo. A vodse-rou to zase jen obyčejný lidi,“ odseknu podrážděně. Pochybuju, že kdy viděl rozstřílené domy, ve kterých se báby a dědové děsí příchodu dešťů. Nebo beznaděj těch, kteří o všechno přišli a nemají šanci se bez pomoci uživit. Všimne si mého naježení a opře se do křesílka. Než ale stihne něco říct, zazvoní mu telefon. Rychle zkontroluje displej a vyskočí, jak kdyby ho něco píchlo. Vyběhne z hospody – dost daleko na to, abych ho ani já, ani Italové nemohli slyšet. Když se vrátí, má hodně naspěch. Hodí na stůl dvě zelené bankovky, na tlustá chodidla chvatně nasadí ošuntělé žabky a vyběhne z hospody.

„Promiň, člověče, dopovídáme to jindy,“ stihne na mě ještě houknout, než zmizí v černé tmě. Nálehavost v jeho hlase mě trochu vyleká, rychlost, s jakou zmizel, nevěstí nic dobrého. Co tak může mít kluk z Mírových sborů tak neodkladného, že ani nedopije pivo?